

Dato: 01.02.2019 Arkivkode: Bilag nr: Arkivsak ID: 19/336 J.post ID: 19/3911
Saksbehandler: Borgny Danielsen
Saksansvarlig: Eirik Lindstrøm

Behandlingsutvalg	Møtedato	Politisk saksnr.
Valgstyret	26.02.2019	002/19

Gjennomføring av kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019

Valgstyret-26.02.2019- 002/19

Vedtak:

1. Tanum Menighetshus tas i bruk som valglokale i Tanum krets. Valgdagen 2019 gjennomføres forøvrig i de valglokaler som er foreslått i saken.
2. Forhåndsstemmegivningen foregår på de steder og i de tidsrom som er foreslått i saken.
3. Valgstyret slutter seg til den foreslåtte fristen 30. april 2019, som frist for søknad om fritak fra å stå på valglisten.
4. Frist for å søke om ambulerende stemmegivning (hjemmestemming) settes til tirsdag 3. september 2019.
5. Stemmemottakere oppnevnes i valgstyrets møte 18. juni 2019.
6. Manntallet legges ut til offentlig ettersyn så snart det lar seg gjøre etter 30. juni og fram til og med valgdagen i rådhusets vestibyle på en pc øremerket formålet.
7. Frist for partier som stiller liste til å kreve ett gratis eksemplar av manntallet samt bestilling av stemmesedler til partiene settes til 20. mai 2019.
8. Godtgjøringer vedtas som foreslått i saken.
9. Saken tas for øvrig til orientering.

Forslag til vedtak:

1. Tanum Menighetshus tas i bruk som valglokale i Tanum krets. Valgdagen 2019 gjennomføres forøvrig i de valglokaler som er foreslått i saken.
2. Forhåndsstemmegivningen foregår på de steder og i de tidsrom som er foreslått i saken.
3. Valgstyret slutter seg til den foreslåtte fristen 30. april 2019, som frist for søknad om fritak fra å stå på valglisten.
4. Frist for å søke om ambulerende stemmegivning (hjemmestemming) settes til tirsdag 3.

september 2019.

5. Stemmemottakere oppnevnes i valgstyrets møte 18. juni 2019.
6. Manntallet legges ut til offentlig ettersyn så snart det lar seg gjøre etter 30. juni og fram til og med valgdagen i rådhusets vestibyle på en pc øremerket formålet.
7. Frist for partier som stiller liste til å kreve ett gratis eksemplar av manntallet samt bestilling av stemmesedler til partiene settes til 20. mai 2019.
8. Godtgjøringer vedtas som foreslått i saken.
9. Saken tas for øvrig til orientering.

SAKEN I KORTE TREKK

I statsråd 16. mars 2018 er valgdagen for Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 fastsatt til mandag 9. september.

Tidligere behandling

Kommunestyret vedtok i møte 05.09.2018 (sak 090/18) at

Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 avholdes i Bærum over en dag, mandag 9. September 2019.

Valgstyret vedtok i møte 16.10.18 (sak 005/18) at

I forbindelse med Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 holdes valglokalene åpne fra klokken 08:00 til klokken 21:00.

Utvidelse av åpningstiden etableres som et forsøk i 2019 og evalueres etter valget.

Redegjørelse

1. Tidspunkt for godkjenning av listeforslag

Valgstyrets arbeid med listeforslag er i stor grad styrt av frister i valgloven, bortsett fra fristen for kandidaters søknad om fritak, hvor valgstyret selv skal sette fristen.

Nedenfor følger en oversikt over arbeidet med listeforslagene. Valgstyrets sekretær foreslår at valgstyret slutter seg til den foreslåtte fristen – **30. april 2019**, som frist for søknad om fritak fra å stå på valglisten og at godkjenning av valglister og behandling av fritakssøknader skjer i valgstyrets møte **21. mai 2019**.

Dato	Aktivitet
7. november 2018	Brev (e-post) til politiske partier. Nettinformasjon.
1. april kl. 12:00	Frist for innlevering av listeforslag (Valgloven)
1.-15. april	Arbeid med listene. Kontroll av listekandidater og underskriftslistor
15. april (senest)	Brev til listekandidatene om at de er satt opp som listekandidat og om retten til å søke fritak

23. april	Frist for tilbaketrekning av listeforslag (valgloven)
30. april	Frist for søknad om fritak (valgstyret)
21. mai	Valgstyret behandler valglister og fritakssøknader
1. juni	Frist for behandling av listeforslag i valgstyret (valgloven)

2. Forhåndsstemmemottak

2.1 Tidligstemmegivning

Ved stortingsvalget i 2009 ble valgloven endret slik at velgere som ikke har anledning til å avgi forhåndsstemme i ordinær periode innenriks eller på valgdagen, kan henvende seg til kommunen å få avgi tidligstemme fra 1. juli og frem til den ordinære forhåndsstemmegivningen starter.

Periode: 1. juli til og med 9. august.

Sted: Foreslås flyttet til rådhusets vestibyle grunnet oppussing i kommunegården.

Tid: Kl. 08:00 – 15:30 (mandag-fredag).

Det er en utfordring å gi informasjon om de ulike tilbudene for forhåndsstemmegivningen på en enkel måte. Det er mye informasjon om tid og sted. For å forenkle noe, vurderes det som hensiktsmessig å knytte tidligstemmemottaket opp mot det faste forhåndsstemmemottaket i rådhusets vestibyle. Det inngås også dette valget dialog med Serviceenheten med sikte på å benytte Veileningstorget og dets personell til formålet i en feriestille periode.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av andelen avgitte tidligstemmer i Bærum:

Stortingsvalg	Tidligstemmer
2009	200
2013	292
2017	239
Kommunestyrevalg	Tidligstemmer
2011	77
2015	114

2.2 Faste mottak

Valgstyrets leder har i valgstyret uttrykt ønske om å utvide med nok et forhåndsstemmemottak, gjerne i Bærums Verk området. I tråd med dette ønsket foreslås at det etableres et femte forhåndsstemmemottak på senteret på Bærums Verk, så sentralt og synlig som mulig.

Forhåndsstemmemottaket på Bekkestua bibliotek foreslås brukt som tidligere.

Forhåndsstemmemottaket ved Rykkinn bibliotek og Fornebu senter forsøkes flyttes til et mer sentralt og synlig sted. Det inngås dialog med senterledelsen om dette.

Forhåndsstemmemottakene i Kommunegårdens sentralhall må flyttes grunnet oppussing av kommunegården. Forhåndsstemmemottakene i Sandvika foreslås flyttet til Rådhusets vestibyle. Ledelsen ved Sandvika Storsenter har uttrykt interesse for å lokalisere forhåndsstemmemottaket i Sandvika. Valgstyrets sekretær foreslår likevel rådhusets vestibyle til formålet. Lokalene er tilpasset universell utforming og tilfredsstillende departementets krav om at forhåndsstemmegivningen skal foregå i rolige og verdige former og det finnes tilstrekkelig antall parkeringsplasser i nærheten. Nærheten til sentralt lager for valgmateriell og politisk sekretariat (support) er også klare fordeler.

Periode: 10. august til og med fredag 6. september

Forhåndsstemmer kan avgis fra 10. august innenriks og fra 1. juli utenriks og på Svalbard og Jan Mayen. Forhåndstemmegivningen innenriks og på Svalbard og Jan Mayen avsluttes fredag før valgdagen. Utenriks avsluttes nest siste fredag før valgdagen 30.08.2019 (valgloven § 8-1).

Sted: Rådhusets vestibyle, Bekkestua bibliotek, Rykkinn senter, Fornebu senter og senteret på Bærums Verk.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av andelen avgitte forhåndsstemmer i Bærum:

Stortingsvalg	Andel forhåndsstemmer	Valgdeltakelse totalt (Bærum)
1997	21,0 %	84,2 %
2001	23,1 %	82,1 %
2005	24,9 %	83,8 %
2009	27,1 %	83,5 %
2013	31,8 %	85,1 %
2017	42,70	84,98 %
Kommunestyrevalg	Andel forhåndsstemmer	Valgdeltakelse totalt (Bærum)
1999	17,3 %	68,1 %
2003	12,1 %	64,7 %
2007	16,1 %	66,7 %
2011	22,3 %	69,9 %
2015	27 %	63,6 %

Oversikten viser lavere valgdeltakelse ved kommunestyrevalg enn ved stortingsvalg, men andelen som forhåndsstemmer er økende for begge valg. Det økende antall forhåndsstemmer tyder på at kommunen har lykkes godt med tilrettelegging for forhåndsstemmegivning.

Åpningstider:

Det er et mål at åpningstidene fortsatt er samkjørt og at de langt på vei følger senterets ordinære åpningstider. Ved samordnet åpningstider unngår man kommunikasjonsmessige utfordringer knyttet til formidling av ulike åpningstider.

Det foreslås lørdagsåpne forhåndsstemmemottak i hele forhåndsstemmeperioden fordi valgkampen allerede er i gang. Dette innebærer en økning på to lørdager i forhold til tidligere valg.

Det foreslås i tillegg søndagsåpent forhåndsstemmemottak kun i Sandvika under byfesten, søndag 25. August. Markedet rundt Rådhuset er denne søndagen åpent fra kl 11 – 16.

Åpningstider 2019

Lørdag 10. august kl. 10:00 – 18:00

12. August – 16. august (mandag-fredag) kl. 10:00 – 18:00

Lørdag 17. august kl. 10:00 – 18:00

19. August – 23. august (mandag-fredag) kl. 10:00 – 18:00

Lørdag 24. august kl. 10:00 – 18:00

Søndag 25. August kl. 11 – 16:00 (kun Sandvika/rådhuset)

26. August – 30. august (mandag-fredag) kl. 10:00 – 20:00

Lørdag 31. august kl. 10:00 – 18:00

2. September – 6. September (mandag-fredag) kl. 10:00 – 20:00

Åpningstidene i 2017 var slik:

10. – 25. august (mandag-fredag) kl. 10:00 – 18:00

Lørdag 26. august kl. 10:00 – 18:00

28. august – 8. september (mandag-fredag) kl. 10:00 – 20:00

Lørdag 2. september kl. 10:00 – 18:00

Kostnad:

Med ett ekstra forhåndsstemmemottak og utvidede åpningstider vil forhåndsstemmemottakene ha en beregnet total personalkostnad på mellom kr. 800.000 og 900.000.

Merkostnaden ved ett ekstra forhåndsstemmemottak er mellom kr. 150.000 og 200.000.

I tillegg kommer utgifter til IT-utstyr og support, rigging, vakthold mm.

2.3 Forhåndsstemmegivning ved helse- og sosialinstitusjoner

Periode: 19. august til og med fredag 6. september

Kommunen har ansvar for gjennomføring av forhåndsstemmingen på helse- og sosialinstitusjonene i kommunen. *Alle* velgere i kommunen har mulighet til å avgi forhåndsstemme på kommunens helse- og sosialinstitusjoner. Tilbudet markedsføres på lik linje med andre valgtilbud. Til orientering er det kun én dags stemmegivning pr. institusjon

Tabellen nedenfor viser utviklingen av andelen avgitte institusjonsstemmer i Bærum:

Stortingsvalg	Stemmegivninger institusjonsmottak
2009	882
2013	1034
2017	1059
Kommunestyrevalg	Stemmegivninger institusjonsmottak
2007	722
2011	854
2015	799

Kommunestyret vedtok i møte 28.09.2016, sak 092/16 at ved all forhåndsstemming på institusjonene skal den enkelte beboer spørres særskilt om ønske om å stemme, og veiledes i tråd med individuelle behov.

Ordningen forutsetter fleksible valgmedarbeidere og at valgorganisasjonen har tett dialog med kommunalsjef og institusjonsledelsen. Dette synes å fungere meget godt i praksis.

Ambulerende stemmegivning (hjemmestemming)

Periode: 19. august til og med fredag 6. September

Velgere som på grunn av sykdom eller uførhet ikke kan avgi stemme til stemmemottaker oppnevnt av valgstyret, kan etter søknad til valgstyret avgi forhåndsstemme der de oppholder seg. Valgstyret fastsetter selv fristen for når søknaden må være kommet inn til kommunen. Fristen må fastsettes til et tidspunkt innenfor perioden mellom tirsdag og fredag siste uke før valget. Søknadsfristen skal kunngjøres.

Stortingsvalg	Stemmegivninger hjemmestemmer
2009	130
2013	86
2017	97
Kommunestyrevalg	Stemmegivninger hjemmestemmer
2007	40
2011	72
2015	50

Det anbefales at søknaden må være innkommet til valgstyret **tirsdag 3. september 2019**.

2.5 Videregående skoler

Under behandling av sak 004/13 vedtok Bærum valgstyret følgende:

1. Det tilrettelegges for en prøveordning med forhåndsstemmegivning ved de videregående skolene i Bærum i perioden 26. august til 4. september 2013.
2. Prøveordningen evalueres etter valget 2013.

Det ble avholdt valg over én dag fra klokken 10-14 ved hver skole. Den gjennomsnittlige oppslutningen ble 28 %.

Mye tyder på at de som stemte ved det tilrettelagte tilbudet ved de videregående skolene ville stemt ved et ordinært forhåndsstemmemottak eller på valgdagen.

Innbyggernes muligheter for å delta i valget utenom valgdagen vurderes som tilfredsstillende ivare tatt jfr også utvidelse av antall forhåndsstemmesteder i kommunen. Valgdeltagelse som ligger over landsgjennomsnittet, tyder på at Bærum har lyktes godt med tilrettelegging for tilgjengelighet til valg. Kostnadene ved å videreføre forsøket med forhåndsstemming ved de videregående skolene bør ses i sammenheng med dette.

Ut fra en totalvurdering vil valgstyrets sekretær ikke anbefale å bruke så vidt store ressurser på dette tilbudet i forbindelse med neste valg.

2.6 Valgmedarbeidere

Det følger av valgloven § 8-2 (1) at valgstyret oppnevner stemmemottakere i tilknytning til valget innenriks. Valgstyret oppnevner stemmemottakere, også til forhåndsstemmegivningen, i møte **18. juni 2019**.

2.7 Informasjon

Det følger av valgforskriften at valgstyret skal kunngjøre tid og sted for forhåndsstemmegivningen. Valgstyrets sekretær vil sørge for at slike kunngjøringer finner sted.

3. Valgkretser og valgtingslokaler 2019

I tråd med kommunestyrets beslutning i sak 091/16 ble stortingsvalget 2017 gjennomført i 18 valgkretser. Erfaringene med nåværende kretser og valglokaler er svært gode.

Valgorganisasjonen har økt antall valgmedarbeidere i valglokalene, antall avlukker og antall PCer/avkrysserbord for å møte den største pågangen av velgere. Det er utarbeidet skilt- og parkeringsplan som publiseres på internett og dessuten gjennomføres trafikk- og parkeringsdirigering ved de fleste valglokaler. Det er produsert store mobile skilt for gjenbruk og nye tegninger for samtlige valglokaler for at valglokalene møbleres slik at det sikres maksimalt tempo og flyt i valglokalene. Iverksatte tiltak ga ønsket effekt i 2017.

Valgorganisasjonen har observert grundig hvordan samtlige valglokaler fungerte ved valget og kan slå fast at erfaringene er gode slik at valglokalene foreslås gjenbrukt i 2019 med unntak av Tanum krets.

Tanum krets

På Tanum skole benyttes et stort dobbelt klasserom som er noe trangt.

Valgstyrets sekretær anbefaler at nye, universelt utformet, lett tilgjengelige Tanum Menighetshus benyttes i valggjennomføringen 2019.

Menighetshuset har stor kapasitet, lokalet ligger sentralt i kretsen og det er godt med parkeringsplasser. Det finnes 25 ordinære p-plasser (+2 HC) ved menighetshuset med en gangavstand innen 70 meter og 46 ordinære p-plasser ved (+2 HC) ved kirken med en gangavstand innen 120 meter. Alle nødvendige fasiliteter som personalrom/pauserom, kjøkken og oppbevaring av mat for valgmedarbeidere og lager for valgmateriell er tilstede. Det kan etableres en inngang og en annen utgang. I samarbeid med avdeling Vei og trafikk skiltes det godt til parkeringsplasser ved Menighetshuset og ved kirken. Det skiltes også til minst 2 HC-parkingsplasser ved valglokalets inngang.

Behov for trafikk- og parkeringsdirigering fra klokken 16/17 vil bli vurdert i samarbeid med avdeling Vei og trafikk.

Servicelinjen kjører fra Tanum kirke til Sandvika kl. 10:00 og tilbake fra Sandvika til Tanum kirke kl. 12:40 (ved kirken kl. 13.10). Bussen kjører forbi seniorsenteret og skolen og videre opp Tanumveien til menighetshuset og kirken.

Det er 1,3 km til nærmeste busstopp i Tanumveien ved skolen, linje 245 til/fra Sandvika.

Det er inngått dialog med Ruter som tilbyr et skystilbud mellom Tanum skole og Tanum kirke valgdagen. Tilbudet som foreslås i tidsrommet kl. 12-18 korresponderer med busslinje 245 til/fra Sandvika som kjører halvtimes rute (oftere i rush-tiden). Ekstratilbudet gjøres gratis for velgere.

Utfordringer med skoler som valglokale

Det er svært viktig at det **ikke** innkalles til personalmøter, foreldremøter eller andre aktiviteter på skolene som opptar areal og parkeringsplasser valgdagen. Valg medfører betydelig økt trafikk ved skolen/valglokalet. Det er viktig at skolen/SFO er klar over at skolegård, ballplasser, håndballbaner, grusbaner mm ved skolen tas i bruk som parkeringsplasser valgdagen. Barnas lekeareal ute vil på mange skoler bli gjort om til parkeringsplasser. Skolens personalrom benyttes også til valgformål hele dagen og kvelden.

Valgstyrets sekretær holdt en liten valginformasjon for rektormøtet kort tid før valget noe som skapte begeistring. Likevel ble det arrangert personalmøter valgdagen på Eiksmarka, Løkeberg og Jong skoler samt Rykkinn skole avd. Berger. Dette skapte som forventet parkeringsutfordringer for velgerne og parkeringsdirigering måtte iverksettes tidligere enn planlagt.

Valgorganisasjonen vil jobbe videre med rådmannen for å ytterligere forbedre samarbeidet om bruk av skoler som valglokaler.

Valgkretser og valgtingslokaler 2019

Kretsnavn	Foreløpig manntall pr. 1.1.19	Valglokale
01 Snarøya	6825	Hundsund Idrettshall, Flerbrukshallen
02 Lysaker og Stabekk	7952	Stabekk videregående skole, gymsal
03 Grav	5249	Grav skole, gymsal
04 Jar	2362	Jar skole, gymsal
05 Eiksmarka	6991	Eiksmarka skole, gymsal
06 Hosle	5862	Hosle skole, gymsal
07 Bekkestua	5986	Hovedbiblioteket Bekkestua, storsalen
08 Høvik	4545	Høvik skole, gymsal
09 Høvik Verk	2511	Høvik Verk skole, gymsal
10 Løkeberg	7121	Løkeberg skole, stor gymsal (eget bygg)
11 Sandvika	9403	Sandvika videregående skole, gymsal
12 Jong	2196	Jong skole, gymsal
13 Tanum	3234	Tanum Menighetshus (nytt valglokale)
14 Skui	3354	Skui skole, festsalen
15 Kolsås	8603	Bærum Idrettspark (Flerbrukshallen)
16 Rykkinn	5282	Rykkinn skole avdeling Berger (forsamlingssalen)
17 Lesterud og Bærums Verk	4983	Mølladammen skole, gymsal (eget bygg)
18 Lommedalen	3583	Lommedalen skole, festsalen
	96 287	

4. Stemmegivning på valgting

4.1 Flyt og tempo i valglokalene

Det er flere faktorer som spiller en stor rolle i vurderingen av om et valglokale vil fungere eller ikke. Parkeringssituasjonen, inngangspartiet, valglokalets utforming, antall pcer og antall avlukker for å nevne noe.

4.2 Trafikkavvikling og parkering

Det er inngått samarbeid med kommunens avdeling for Vei og trafikk for å sikre en smidig og god valgavvikling ved å trygge god adkomst, en god parkeringssituasjon og god skilting *til* P-plasser og *fra* P-plassen til valglokalets inngang. Det er utarbeidet parkerings- og skiltplan.

Valgorganisasjonen ønsker leveranse av kyndig personell til trafikk- og parkeringsdirigering siste del av dagen ved våre største og mest utfordrende valglokaler. Det er svært viktig å sikre at velgere med nedsatt funksjonsevne får muligheten til å kjøre så nær valglokalets inngang som mulig.

4.3 Oppnevning av stemmestyre

I valglovens § 4-2 er det gitt bestemmelser om stemmestyrene. Et stemmestyre med minst tre medlemmer skal administrere stemmegivningen på hvert sted. Stemmestyret er å anse som en nemd og er underlagt kommunelovens bestemmelser for opprettelse, saksbehandling og valgbarhet.

5. Elektronisk manntall og valgadministrasjonssystemet EVA

Elektronisk avkryssing i manntallet på valgdagen er innført som en permanent ordning fra og med valget 2017. I praksis betyr dette at papirmanntallet utgår og stemmemottakerne på valgtinget registrerer stemmegivningen elektronisk, slik som ved forhåndsstemmegivningen. Elektronisk avkryssing i manntallet bidrar helt klart til hurtigere valgavvikling. Det effektiviserer stemmemottaket, opptellingen og valgoppgjøret. I tillegg vil elektronisk avkryssing i manntallet redusere antall feilavkryssinger i manntallet, fordi valgfunksjonæren gjerne benytter valgkortet for å søke opp velgeren i manntallet.

Ved elektronisk avkryssing i manntallet må kommunen benytte pcer i alle valglokalene. Det må derfor være tilstrekkelig antall pcer i valglokalene. Det er en forutsetning med stabil nettilgang i samtlige valglokaler med gode back-up løsninger i tillegg.

5.1 Beredskap

Dersom et eller flere valglokaler opplever å miste tilgang til nettet i løpet av valgdagen og ikke greier å få koblet opp back-up løsningen, må beredskapsrutinene benyttes. Ved en eventuell beredskapssituasjon vil stemmene bli mottatt i en orange beredskapskonvolutt. Beredskapsrutinen vil bli behandlet grundig i instruksjer og i all opplæring som gis valgfunksjonærer.

5.2 Kretsvisе resultater

Det er fortsatt slik at velgerne tilhører en bestemt krets. Velgerne kan imidlertid stemme hvor som helst i kommunen. Stemmen telles i den krets den er avgitt. Dette innebærer at kretsvisе resultater og oppmøteprosenten kan bli noe annerledes.

6. Manntall

6.1 Utlekking av manntallet

Det er folkeregisteret pr. 30. juni i valgåret som legges til grunn for manntallet. Alle stemmeberettigede personer skal manntallsføres i den kommunen der de var registrert som bosatt på dette tidspunktet. Valgstyret har ansvar for å føre manntall over alle personer med stemmerett i kommunen samt å legge manntallet ut til offentlig ettersyn.

Manntallet legges ut til offentlig ettersyn så snart det lar seg gjøre etter skjæringsdatoen 30. juni. Dette har tidligere skjedd i kommunegården og i rådhuset samt på Bekkestua og Rykkinn biblioteker. I tillegg på Fornebu senter fra 10. august. I henhold til loven skal manntallet ligge ute til og med valgdagen.

Det er valgorganisasjonens erfaring at utlagte manntall og manntall som partiene gjør krav på blir lite benyttet. Det er derfor ønskelig, også utfra et kostnadshensyn, å ta ned antall utleggingssteder. Bergen og Oslo kommuner legger ut manntallet ett sted (rådhushets servicetorg) på en PC som er øremerket formålet. Det foreslås en slik løsning også i Bærum for valget 2019. Pcen klargjøres til å kjøre PDFen med manntallet låst i fullskjerm stående i rådhusets vestibyle der også tidligstemmegivningen og ordinær forhåndsstemmegivning foreslås lokalisert. Det skal være umulig å få manntallsfilen ut fra PCen hvis noen skulle forsøke det. I PDFen kan velgere kun scrolle opp/ned samt søke.

6.2 Tilgang til manntallseksemplarer

Alle som stiller liste har uten omkostninger rett til ett papireksempplar av manntallet (valgforskriften § 3). Krav om manntallseksempplar må fremsettes for valgstyret innen den frist valgstyret har satt. Det foreslås at krav om manntallseksempplar må fremsettes for valgstyret **innen 20. mai 2019**. Forslagsstillerne kan få tilgang til flere manntallseksemplarer og også oppgaver over bestemte grupper av velgere, dersom de selv bærer de ekstra omkostningene knyttet til dette. Manntallsavskrifter og annet materiell som bygger på manntallet, kan bare brukes til politiske formål og skal ikke overlates til utenforstående med mindre formålet er politisk bearbeiding. Alle utleverte manntallseksemplarer skal leveres tilbake innen to år.

7. Stemmesedler

Valglovens § 7-1 (2) pålegger valgstyret å sørge for at det blir trykt stemmesedler for alle godkjente valglistene i kommunen til forhåndsstemmingen og valgtinget. Den tillitsvalgte for den enkelte valgliste kan for egen regning kreve å få det antall stemmesedler vedkommende ønsker (valgforskriften § 21).

I tråd med Bærum kommunes miljø- og klimapolitikk vedtok valgstyret i 2011 å innføre en egenandel på 10 øre pr seddel. Det foreslås ingen endring i prisen i 2019. Partiene tilskrives med frist for bestilling av fritt antall stemmesedler satt til **20. mai 2019**. På grunn av manglende henting av bestilte stemmesedler ved tidligere valg foreslås at stemmesedlene leveres direkte fra trykkeriet til partiene på oppgitt adresse.

8. Valgkort

Etter valglovens § 2-3 tredje ledd er det departementet som skal sørge for at det blir sendt ut valgkort til alle stemmeberettigede.

Valgkortene skal være fremme hos velgerne innen ordinær forhåndsstemming starter

10. august. På valgkortet skal det opplyses om at velger må vise legitimasjon for å få avgi stemme. Det vil følge med en informasjonsbrosjyre som en del av valgkortet. Alle velgere vil dermed få personlig informasjon om hvor og når de skal stemme på valgdagen. I tillegg legger kommunen inn lokalt tilpasset tekst, for eksempel om endring av valglokale. Valgkortene benyttes også til forhåndsstemmingen.

Det er ikke nødvendig å ha med valgkort for å stemme. Ingen velger skal avvises hvis han/hun ikke har med valgkortet.

9. Skanning

I skrivende stund er det ikke avklart hvordan stemmene skal telles i 2019. Det vises til Valgstyrets behandling av sak 009/18 "Høring – endring i valgforskriften" i møte 18.12.2018 som bla omhandler:

§ 37a (1) omhandler at det ved første telling (foreløpig telling) skal telles manuelt.

§ 37a (2) omhandler ny opptelling ved avvik

Når opptellingen er avklart vil valgorganisasjonen, som alltid, følge rutiner og sikkerhetskrav og sørge for at feil forebygges gjennom god planlegging og organisering, etablering av kontrollrutiner, opplæring og god bemanning.

For å kunne avdekke systematiske avvik som et resultat av kompromittering eller feil i programvaren, etableres en rutine med manuelle stikkprøver for å skape etterprøvable dokumentasjon på den maskinelle telleprossens integritet.

Nettverket som EVA skanning benytter sikres:
Dedikert nettverk til bruk for EVA Skanning
Beskytte nettverket med brannmur mot omverden
Trafikk mellom enheter er kryptert
Sikre nettverket og skannersentralen fysisk

Valgsystemet EVA består av 2 deler; Eva Skanning og Eva Administrasjon. Opptellingen av stemmesedler foregår ved bruk av EVA Skanning. Opptellingene overføres til EVA Administrasjon der opptellingen godtas og valgoppgjøret til slutt foretas. Programvaren er utviklet og godkjent av Valgdirektoratet, og stilles til disposisjon for alle landets kommuner. I henhold til valgloven skal stemmesedler telles i to omganger, ved en foreløpig og en endelig opptelling. Dette gjelder både stemmesedler avgitt på forhånd og stemmesedler avgitt på valgting.

Valgting:

Den foreløpig opptelling av stemmesedlene foregår manuelt lokalt i valgkretsene i Bærum, mens andre gangs telling gjennomføres ved bruk av skannere på rådhuset. En eventuell forskriftsendring innebærer derfor ingen endring av foreløpig telling av valgtingsstemmer i Bærum.

Forhåndsstemmer:

Foreløpig manuell opptelling av forhåndsstemmer ble i 2017 ivaretatt mandag formiddag (valgdagen). Bærum kommune har skannet siden 2001. Fram til 2017 og hasteforskriften om manuell opptelling, ble forhåndsstemmene skannet to ganger på rådhuset.

10. Personvalgsystemet

Valgoppgjøret skjer i to prosesser - først foretas en **mandatfordeling** og deretter en **kandidatkåring**.

Mandatfordeling:

Først finner man ut hvor mange velgere som har stemt på hver partiliste. Dette er grunnlaget for beregningen av den politiske fordelingen av plassene i kommunestyret dvs hvor mange kommunestyremedlemmer hvert parti/liste skal få.

Hva gjelder selve metoden så fremgår det av valglovens § 11-12 at mandatfordelingen ved kommunestyrevalg skjer i henhold til St. Laguës modifiserte metode etter § 11-4 i valgloven. Dette er den samme beregningsmetoden som blant annet benyttes ved stortingsvalg og direkte valg til bydelsutvalg.

Hver listes stemmetall (antall stemmer til listen ganget med antall representantplasser i kommunestyret /dvs 51) divideres med 1,4 - 3 - 5 - 7 osv inntil stemmetallet er dividert så mange ganger som det antall representanter partiet forventes å få. Mandatene fordeles fortløpende til listene/partiene etter kvotientenes størrelse.

KMDs begrunnelse for denne beregningsmetoden ved kommunestyrevalg er at valgoppgjørene vil forenkles ved at det blir felles oppgjørsregler for alle valg, samt at der St. Laguës metode får betydning ved mandatfordelingen, vil ordningen bidra til at kommunestyrets sammensetning får større grad av proporsjonalitet sett i forhold til valglistens oppslutning blant velgerne enn det som følger av tidligere ordninger.

Kandidatkåring:

Når fordelingen mellom partiene er gjennomført, må det avgjøres hvilke av kandidatene som skal velges inn fra den enkelte liste, dvs hvilke personer som skal bli medlemmer av det nye kommunestyret.

Grunnlaget for kandidat kåringen er det personlige stemmetallet

Det er kandidatenes personlige stemmetall som avgjør hvilke kandidater som skal velges inn fra listen og i hvilken rekkefølge. Hvor stort det personlige stemmetallet til hver enkelt kandidat blir avhenger av **to** forhold:

- om forslagsstillerne/partiet har ønsket å gi vedkommende kandidat et tillegg i sitt personlige stemmetall (kandidater med uthevet fet skrift) et såkalt *partitillegg*
- hvor mange velgere som gir vedkommende kandidat en personstemme

Personlig stemmetillegg fra forslagsstiller

Forslagsstillerne kan være med på å bestemme det personlige stemmetallet til et visst antall av kandidatene ved å gi dem et tillegg i sitt personlige stemmetall.

Antallet som kan få et slikt partitillegg vil avhenge av hvor mange kandidater som skal velges. Når det nå skal velges 51 representanter i Bærum så vil partiene kunne gi partitillegg til inntil **6** kandidater.

Navnet til disse kandidatene skal stå med uthevet skrift øverst på stemmeseddelen. Dette markerer at forslagsstillerne har ønsket å prioritere disse foran de øvrige kandidatene.

Hvor mange personstemmer stemmetillegget skal eller kommer til å utgjøre avhenger av hvor mange velgere som stemmer på listen dvs partilistens stemmetall. Tillegget skal utgjøre 25 % av partilistens stemmetall. Man må altså ta utgangspunkt i partilistens stemmetall og regne ut hvor mye 25 % utgjør. Har et parti for eksempel fått 1 000 stemmer får kandidater med uthevet skift et stemmetillegg på 250 personstemmer.

Personstemmer fra velgerne - valgloven § 7 - 2

Velgerne kan gi én personstemme til så mange av kandidatene på listen de ønsker. Dette gjør de ved å sette et merke ved kandidatens navn på stemmeseddelen. Også kandidater som står med uthevet skrift kan få personstemme.

Velgerne kan også gi personstemmer til kandidater som står på andre lister enn den de selv stemmer på såkalte slengere. Det kan føres opp inntil en fjerdedel av det antall medlemmer som skal velges til kommunestyret. I Bærum vil det derfor være anledning til å føre opp 12 kandidater som står på andre lister enn den velgeren stemmer på.

Det er summen av personstemmer fra velgerne og det eventuelle stemmetillegget fra forslagsstillerne som utgjør kandidatens personlige stemmetall og som legges til grunn for kandidatkåringen.

Eks: Hvis en liste får et stemmetall på 1 000 får kandidater med uthevet skrift et stemmetillegg på 250. Hvis kandidaten samtidig får personstemme fra 34 velgere, blir det personlige stemmetallet $(250 + 34) = 284$. En kandidat som ikke står med uthevet skrift og som får personstemme fra 48 velgere får et personlig stemmetall på 48. Kandidaten med et personlig stemmetall på 284 blir naturligvis valgt inn før kandidaten med et personlig stemmetall på 48.

Nærmere presisering av systemet

En del legger til grunn at alle kandidater fortsatt får 1 personstemme per stemmeseddel og at de som står med uthevet skrift får 1,25 personstemme.

Det er ikke riktig!

Det at en velger stemmer på en liste medfører ikke som tidligere at hver kandidat på listen får én personlig stemme. Det er kun kandidater som står med uthevet skrift og kandidater hvor velgerne aktivt har markert for personstemme som får personstemmer.

Om man ønsker å angi verdien av det personlige stemmetillegget for hver enkelt stemmeseddel vil det være mest korrekt å si at kandidater med uthevet skrift får 0,25 personstemme per urettede stemmeseddel.

Dersom en velger har gitt en kandidat med uthevet skrift en personstemme i form av et merke ved kandidatnavnet får kandidaten 1,25 personstemmer. Motsvarende får en kandidat som ikke står med uthevet skrift 0 personstemmer per urettede stemmeseddel mens kandidaten får 1 personstemme dersom en velger har gitt vedkommende en personstemme.

Et annet forhold som heller ikke er kjent for alle dersom man gir en slenger er at man reduserer verdien av stemmeseddelen til eget parti med $1/51$ del ved 1 oppført slenger osv. Tilsvarende øker listestemmetallet når det på andre lister føres opp slengere (en slenger til en Høyrekandidat på en

stemmeseddel til Arbeiderpartiet øker listestemmetallet til Høyre med 1/51 del).

Kandidatkåringen

Den kandidaten som har det høyeste personlige stemmetall velges inn som kandidat nr. 1 fra listen. Den som har nest høyest velges inn som nr. 2 osv. Står noen kandidater likt fordi de har et like stort stemmetall, legges rekkefølgen på listen til grunn for kandidatkåringen.

11. Kirkevalget

De politiske partiene på Stortinget inngikk i 2008 en avtale om det fremtidige forholdet mellom stat og kirke. Som et ledd i denne reformen skulle kirkelige valg kunne avholdes samtidig med ordinære valg. Gjennom en endring i Kirkeloven i 2013 er det nå lovregulert at kirkevalget skal holdes samtidig med og i lokaler i umiddelbar nærhet av valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Det vil derfor bli avholdt kirkevalg mandag 9. september 2019.

Kirkerådet har ansvaret for regelverket for kirkevalget. De har også det generelle ansvaret for informasjon om kirkevalget fra sentralt hold til velgerne.

Menighetsrådene har ansvar for gjennomføringen av valget på lokalt nivå. Menighetsrådet skal fungere som valgstyre og har i den egenskap ansvaret for at kirkevalget blir gjennomført i samsvar med regelverket. De bestemmer steder for stemmegivning, oppnevner valgfunksjonærer, skaffer utstyr/materiell og sørger for at valget blir gjennomført. I tillegg sørger de for opptelling av stemmesedler.

Det følger av kirkeloven § 4 at kirkelige valg holdes samtidig med og i lokaler i umiddelbar nærhet av valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Dette innebærer at det ikke kan tilrettelegges for kirkevalg i det samme lokalet hvor kommunen tilrettelegger for sitt politiske valg.

Menighetsrådet fastsetter selv hvor stemmegivningen skal foregå ut fra lokale forhold og muligheter. Kirkevalget skal etter regelverket finne sted i umiddelbar nærhet av kommunens valglokaler dersom dette lar seg gjennomføre.

12. Rekruttering og bemanning

Ved valget i 2017 var det totalt 369 personer på valgets lønningslister. 307 personer bisto som valgmedarbeider i valglokalene. Av disse var 110 kommunalt ansatte og 197 eksterne. Innsatsen med å øke andelen kommunalt ansatte har ikke lyktes. Valgorganisasjonen fastslår at andelen kommunalt ansatte som tar på seg valgarbeid ligger stabilt på ca. 36%.

Valgstyrets sekretær ønsker mulighet for å rekruttere **flere** medarbeidere til stemmestyre, valglokaler og øvrige valgoppgaver blant kommunens ansatte (interne).

Fordel med å rekruttere kommunalt ansatte er at man beholder kompetansen i organisasjonen slik at den kan gjenbrukes. Valgorganisasjonen vil arbeidere videre, i dialog med rådmannen, for å øke andelen kommunalt ansatte.

Rekrutteringen av personer til stemmestyrene er en særlig viktig oppgave (tre medlemmer i stemmestyret pr. valgkrets; 3 medlemmer x 18 valgkretser=54 personer).

Det er viktig at stemmestyrene besettes med erfarne, pålitelige og kompetente personer med digital kompetanse. Valgorganisasjonen «håndplukker» 54 medarbeidere, hovedsakelig interne, til

stemmestyrene.

13. Opplæring

Alle valgmedarbeidere må delta på obligatorisk opplæring i forkant av valgoppgaven. Opplæringen består av generell informasjon om valgordning og regelverk samt opplæring i bruk av EVA. Det settes opp flere alternative kursdager, både på dagtid og kveldstid. Tilbakemeldingene fra valgmedarbeiderne er entydige på at opplæringen er svært god og nyttig og noe valgorganisasjonen bør fortsette med.

For en liten valgorganisasjon er det svært krevende å gi opplæring til noen hundre valgmedarbeidere. Opplæringen utføres ved bruk av valgorganisasjonens egne krefter og kompetanse.

14. Godtgjøringer

Foreslått godtgjøring er konkurransedyktige i forhold til våre nabokommuner.

Faste satser	Sats 2019	Sats 2017
Leder stemmestyre	5 394	5 200
Nestleder stemmestyre	4 824	4 650
Medlem stemmestyre	4 305	4 150
Valgmedarbeider valgdagen	3 631	3 500
Teamleder forhåndsstemmer	1 614	1 556
Vaktmester opp- og nedrigging valglokale	1 614	1 556
Deltakelse på opplæring	363	350
Variable valgsatser (timesbetaling)		
Timesats eksterne dagtid	189	182
Timesats kommunalt ansatte dagtid	96	93
Timesats kveldstid	300	289
Timesats natt og lørdag/søndag	378	365

15. Tilbringertjeneste

Tilbudet administreres av valgorganisasjonen og foreslås utført av Bærum Frivilligsentral. Som ved forrige valg, er det innledet god dialog med Bærum Frivilligsentral om å løse denne oppgaven.

16. Valgorganisasjonen

Det blir stadig mer omfattende og krevende å organisere valg. Omfanget av prosjektet vokser, både ved at stemmetilbudet utvides og ved at det kommer nye tiltak og løsninger som skal innføres, eksempelvis elektronisk manntall. En vellykket valggjennomføring forutsetter godt samarbeid og god koordinering mellom en rekke ulike faggrupper og tjenester. Politisk sekretariat, Digit, Eiendom, Transport, Kommunikasjonsenheten, HR-enheten, Vei og trafikk, lokale driftsteknikere (vaktmestere) og ansvarlige for lokalene (for eksempel rektor på skoler) bør alle være tett involvert i

både forberedelsen og gjennomføringen av prosjektet.

17. Budsjett

Det koster mye penger å gjennomføre valg på en forsvarlig måte. De største postene i regnskapet knytter seg til godtgjøringer til valgmedarbeidere, kjøp av IT-utstyr i forbindelse med elektronisk manntall, kjøp av konsulenttenester fra IT-enheten, samt innkjøp av øvrig valgutstyr som skannere, urner og nye avlukker.

Tildelt budsjetttramme for valget 2019 er 6,3 millioner kroner. I tillegg kommer investeringsutgifter til IT-utstyr som dekkes av sentrale investeringsmidler hos avdeling DigIT. Sistnevnte forventes å ligge på i underkant av 2 millioner kroner i 2019. Ordningen med sentralt innkjøp fra avdeling DigIT sikrer at man får riktig utstyr for oppgaven, samt at det avdekkes behov og legges til rette for gjenbruk av utstyret i organisasjonen etter valget.

Tildelt budsjetttramme tar ikke hensyn til større merutgifter som eventuelt oppstår som følge av beslutninger fra valgstyret ved behandlingen av denne saken. Eksempelvis er det ikke budsjettet med kostnader til innføring av nye forhåndsstemmemottak eller utvidelse av åpningstiden ved eksisterende mottak. Eventuelle økonomiske merbehov som følge av valgstyrets vedtak vil bli fremlagt ved behandlingen av neste økonomimelding.

18. Valgstyrets godkjenning av valget

Det tas sikte på at valgstyret godkjenner valgresultatet i møte onsdag 11. september klokken 17.00. Eventuell endring av møtedato avtales med valgstyrets leder.

Behandlingen i møtet 26.02.2019 Valgstyret

Votering:

Enstemmig vedtatt.

Valgstyret-26.02.2019- 002/19:

Vedtak:

1. Tanum Menighetshus tas i bruk som valglokale i Tanum krets. Valgdagen 2019 gjennomføres forøvrig i de valglokaler som er foreslått i saken.
2. Forhåndsstemmegivningen foregår på de steder og i de tidsrom som er foreslått i saken.
3. Valgstyret slutter seg til den foreslåtte fristen 30. april 2019, som frist for søknad om fritak fra å stå på valglisten.
4. Frist for å søke om ambulerende stemmegivning (hjemmestemming) settes til tirsdag 3. september 2019.
5. Stemmemottakere oppnevnes i valgstyrets møte 18. juni 2019.
6. Manntallet legges ut til offentlig ettersyn så snart det lar seg gjøre etter 30. juni og fram til og med valgdagen i rådhusets vestibyle på en pc øremerket formålet.
7. Frist for partier som stiller liste til å kreve ett gratis eksemplar av manntallet samt bestilling av stemmesedler til partiene settes til 20. mai 2019.

8. Godtgjøringer vedtas som foreslått i saken.
9. Saken tas for øvrig til orientering.